

POSTANOWIENIE

Dnia 13 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Żywicka

w sprawie z odwołania W.B. i K.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 maja 2025 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego K.W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Warszawie
z dnia 26 października 2023 r., sygn. akt III AUa 2007/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania**
- 2. zasądza od K.W. na rzecz organu rentowego kwotę 2700 zł
(dwa tysiące siedemset złotych) wraz z odsetkami z art. 98 § 1¹
k.p.c. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 26 października 2023 r. w pkt I. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 lutego 2022 r. w pkt 1. w ten sposób, że oddalił odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie z dnia 16 grudnia 2019 r., ustalającej podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne dla K.W. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek „B.” W.B., do której organ rentowy

doliczył wynagrodzenie uzyskane przez ubezpieczonego z tytułu umów zlecenia zawartych z płatnikiem składek w okresach wskazanych w decyzji; w pkt II. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 2. w ten sposób, że zasądził od K.W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w W. zwrot kosztów zastępstwa prawnego, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Okręgowym w Warszawie; w pkt III. zmienił zaskarżony wyrok w pkt 3. w ten sposób, że zasądził od W.B. i od K.W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. zwrot kosztów zastępstwa prawnego.

Ubezpieczony K.W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 października 2023 r. w zakresie pkt I, II i IV jego sentencji, zarzucając:

a) błędną (rozszerzającą) wykładnię art. 8 ust. 2a w zw. z ust. 6 pkt 1 oraz z art. 6 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, prowadzącą do automatycznego uznawania za pracownika - wbrew literalnej treści przepisów - każdej osoby współpracującej w ramach własnej działalności gospodarczej z podmiotem z którym pozostaje związany (w całkowicie innym zakresie przedmiotowym) stosunkiem pracy, mimo rozłącznych definicji ustawowych a nadto w sytuacji, w której charakterystyka czynności przedsiębiorcy nie nosi znamion „ukrytego” zatrudnienia a także pozostaje całkowicie różna od zadań realizowanych w ramach stosunku pracy, podczas gdy prawidłowa wykładnia powinna wykluczyć możliwość zrównania „takiego przedsiębiorcy” ze „zleceniobiorcą” i w konsekwencji traktowanie go „jak pracownika” dla celów fiskalnych (podwyższonego oskładkowania),

- co w konsekwencji doprowadziło do niewłaściwego zastosowania:

b) art. 18 ust. 1a w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez bezpodstawne wliczenie do podstawy wymiaru składek ze stosunku pracy ubezpieczonego także jego przychodów z działalności gospodarczej, pomijając równocześnie właściwą dla tego stanu faktycznego normę z art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, wyłączającą zbieg ubezpieczeń ze stosunku pracy oraz działalności gospodarczej,

- oraz dodatkowo:

c) błędna wykładnię art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w zw. z art. 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców prowadzącą do nieuwzględnienia tych dyrektyw interpretacyjnych w zakresie ukształtowania sytuacji ubezpieczonego/przedsiębiorcy na płaszczyźnie ubezpieczeń społecznych (a więc danin publicznych) w sposób stanowiący dyskryminację w życiu gospodarczym ze względu na etatowe zatrudnienie, przez co w analogicznej sytuacji jest on traktowany gorzej (mniej korzystnie) przez władze publiczne od wszystkich innych osób, które prowadzą działalność nie pozostając w stosunku pracy.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, wymagające rozstrzygnięcia, czy odstępnie od wykładni literalnej art. 8 ust. 2a ustawy systemowej (wszak zgodnie z definicjami art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawodawca rozłącznie traktuje osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz zleceniobiorców) jest dopuszczalne względem każdego przedsiębiorcy (niezależnie od specyfiki danej działalności) oraz na ile na zastosowanie rozszerzonego pojęcia pracownika wpływa tożsamość usług wykonywanych przez przedsiębiorcę z zadaniami wykonywanymi w ramach stosunku pracy.

Skarżący wskazał ponadto na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Wniesiono dwie odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Organ rentowy w wywiedzionej odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Płatnik składek w odpowiedzi na skargę kasacyjną poparł w całości stanowisko skarżącego wyrażone w skardze kasacyjnej, w tym zawarte w niej wnioski i zarzuty oraz wniósł o zasądzenie od organu rentowego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym postępowania kasacyjnego, włączając w to koszty zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r.,

III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Skarga kasacyjna nie spełnia podanych wyżej kryteriów, bowiem zagadnienie sformułowane przez skarżącego zostało już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego i nie zachodzi potrzeba zmiany ugruntowanego poglądu.

Sąd Najwyższy kilkakrotnie potwierdzał, że dla zastosowania konstrukcji uznania za pracownika nie ma znaczenia to, że dodatkowa umowa cywilna została zawarta w ramach prowadzonej przez pracownika działalności gospodarczej. W postanowieniu z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396) Sąd Najwyższy stwierdził, że za błędne należy uznać założenie, że działalność gospodarcza (praca na własny rachunek, samozatrudnienie) jest wyłączona z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, ponieważ przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 4 (zleceniobiorców), a nie do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 5 (prowadzących działalność gospodarczą). Dla sformułowania takiego wniosku nie miał znaczenia fakt, czy usługi w ramach dodatkowej umowy są tożsame rodzajowo z treścią stosunku pracy. Stosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej również względem prowadzących działalność gospodarczą zostało potwierdzone w szeregu nowszych orzeczeń Sądu Najwyższego (por. postanowienia: z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21, LEX nr 3455690; z dnia 14 września 2022 r., III USK 549/21, LEX nr 3487779; z dnia 19 października 2022 r., III USK 540/21, LEX nr 3512560; z dnia 25 kwietnia 2023 r., II USK 309/22,

LEX nr 3578437; z dnia 9 stycznia 2024 r., I USK 321/22, LEX nr 3652145; z dnia 11 stycznia 2024 r., III USK 101/23, LEX nr 3654414).

W wyroku z dnia 27 czerwca 2023 r., III USKP 77/22 (LEX nr 3575795) Sąd Najwyższy dodatkowo podkreślił, że artykuł 8 ust. 2a ustawy systemowej rozszerza pojęcie pracownika dla celów ubezpieczeń społecznych poza sferę stosunku pracy, w tym na wykonywanie pracy na podstawie jednej z tych umów przez osobę, która wymienioną umowę zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Praca wykonywana na rzecz pracodawcy to praca, której rzeczywistym beneficjentem jest pracodawca, niezależnie od formalnej więzi prawnej łączącej pracownika z osobą trzecią. Oznacza to, że bez względu na rodzaj wykonywanych czynności przez pracownika wynikających z umowy zawartej z osobą trzecią oraz niezależnie od tożsamości rodzaju działalności prowadzonej przez pracodawcę i osobę trzecią, wystarczającą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest korzystanie przez pracodawcę z wymiernych rezultatów pracy swojego pracownika, wynagradzanego przez osobę trzecią ze środków pozyskanych od pracodawcy na podstawie umowy łączącej pracodawcę z osobą trzecią. Z punktu widzenia przepływów finansowych, to pracodawca przekazuje osobie trzeciej środki na sfinansowanie określonego zadania, stanowiącego przedmiot swojej własnej działalności, a osoba trzecia, wywiązując się z przyjętego zobowiązania, zatrudnia pracowników pracodawcy.

W postanowieniu z dnia 11 stycznia 2024 r., III USK 101/23 (LEX nr 3654414) Sąd Najwyższy zastrzegł, że zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej nie wykracza poza sferę ubezpieczeń społecznych i ustaw do nich się odwołujących. Innymi słowy, umowa cywilna tworząca tytuł pracowniczy na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej pozostaje w obrocie prawnym i jako taka wywołuje skutki w stosunkach cywilnych (jeśli została zawarta między przedsiębiorcami nie będzie dotyczył jej np. reżym konsumencki) czy podatkowych (przychody z takiej umowy mogą być uznane za przychody z działalności gospodarczej).

Ostatecznie należy zauważyć, że Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 11 grudnia 2024 r., II USKP 27/24, LEX nr 3811312, rozstrzygał już skargę kasacyjną o analogicznych zarzutach, odnoszącą się do tego samego płatnika składek.

W powołanym wyroku Sąd Najwyższy podniósł, że z wiążących ustaleń obu sądów wynika, że ubezpieczony był zatrudniony na podstawie umowy o pracę przez W.B. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „B” W.B. i wykonywał pracę na stanowisku kierowcy-ładowacza. Jednocześnie, poza stosunkiem pracy, w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej, ubezpieczony świadczył usługi na rzecz swojego pracodawcy polegające na naprawie samochodów, pojemników na śmieci i odpady oraz prasokontenerów. Usługi w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczony świadczył wyłącznie na rzecz swojego pracodawcy. Za usługi świadczone przez ubezpieczonego, pracodawca wystawiał swoim klientom faktury, uzyskując z tego tytułu korzyści finansowe.

Wiążące ustalenia faktyczne sprawy jednoznacznie wskazują, że praca powierzona ubezpieczonemu poza stosunkiem pracy stanowiła kontynuację pracy świadczonej w oparciu o umowę o pracę w godzinach pracy na rzecz płatnika. Jak wynika bowiem z zeznań ubezpieczonego, założenie pozarolniczej działalności gospodarczej było ściśle związane z chęcią uzyskiwania u pracodawcy wyższego wynagrodzenia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołuje się także na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Wymaga to wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na omawianą przesłankę wymaga również wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają

wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522; z 8 lipca 2009 r., I CSK 11/09, LEX nr 1620487; z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

W związku z tym, że jak wskazano powyżej Sąd Najwyższy w ugruntowanym orzecznictwie wyjaśnił znaczenie powoływanych przez skarżącego przepisów prawa, nie zachodzi również potrzeba przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[SOP]